

Nerozhodnosť. Som taký, alebo za to môžu okolnosti?

Veronika Kohútová

Veronika Kohútová: Nerozhodnosť. Som taký, alebo za to môžu okolnosti? [Indecisiveness. Am I like that, or are circumstances to blame?]. In: *Ostium*, vol. 20, 2024, no. 1 (review).

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

IZSÓF JURÁSOVÁ, Kinga: *Som nerozhodný (alebo nie?)*. Psychologické pohľady na neschopnosť rozhodnúť sa. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis 2021, 110 s. ISBN: 978-80-568-0421-6

Nerozhodnosť je téma, ktorá sa do istej miery týka takmer každého z nás. Čo je však za našou nerozhodnosťou? Za akých okolností sme nerozhodnejší? Je vôbec možné nerozhodnosť zmeniť alebo je to naša predispozícia? Podobnými témami sa zaoberá vedecká monografia Kingy Izsóf Jurásovej, v ktorej autorka syntetizuje a vyhodnocuje domáce i zahraničné poznatky o nerozhodnosti s využitím viac ako 200 domácich a zahraničných zdrojov.

Napriek uskutočneným výskumom v zahraničí a na Slovensku nie je téma nerozhodnosti, najmä jej prediktorov a súvislostí, úplne známa a neraz si výsledky zdanlivo odporujú. Autorka sa téme nerozhodnosti venuje dlhodobo, pričom sa zameriava i na skúmanie vzťahu kognitívnych procesov a emócií, so špecifickou orientáciou na racionálne rozhodovanie[1] a usudzovanie[2]. V monografii tak spracováva nielen zistenia iných autorov, ale popisuje aj výsledky, na ktorých sa spolupodieľala a ktorých výskum bol uskutočnený v slovenskej populácii.

V úvode publikácie (1. kapitola – *Ako sa môže prejavíť snaha vyhnúť sa rozhodnutiu?*) autorka približuje nerozhodnosť a jej prejavy v bežnom živote. Špecificky upriamuje pozornosť na spôsoby,

ako sa vyhýbame uskutočneniu rozhodnutia. „Potvrdilo sa, že mierny časový tlak, ako i malá atraktivita alternatív zvyšuje tendenciu odkladu rozhodnutia, tiež odmietnutia alternatív. Chýbajúce informácie, náročná voľba, ako i pretrvávajúca nerozhodnosť tiež zvyšujú pravdepodobnosť odkladu rozhodnutia, ale nie odmietnutia alternatív. Kým odklad rozhodnutia bol situačne aj osobnostne podmienený, odmietnutie alternatív bolo viazané iba na situačné premenné“ (str. 14). Upozorňuje na skutočnosť, že vyhýbavý rozhodovací štýl môže mať mnohé tváre, napríklad preferenciu status quo alebo pretrvávajúcu nečinnosť, zatiaľ však chýba jednoznačný empirický dôkaz o tom, či pramena z rovnakého kognitívneho, emocionálneho či osobnostného jadra, alebo nie.

Druhá kapitola (*Ako sa teoreticky vymedzuje a meria nerozhodnosť?*) nadväzuje na prvú popisom možností empirického merania nerozhodnosti, čo môže byť prínosné najmä pre tých, ktorí zvažujú uskutočnenie výskumu v podobnej oblasti. Zároveň však táto kapitola umožňuje lepší prehľad toho, čo konkrétne sa vo výskumoch skúma, keď o nerozhodnosti hovoríme. Špecifická pozornosť je venovaná vymedzeniu nerozhodnosti ako osobnostného faktora voči kariérnej nerozhodnutosti.

Pre pochopenie nerozhodnosti je dôležité porozumieť prediktorom takéhoto správania. Ako prvé autorka uvádza kognitívne faktory (3. kapitola – *Akú úlohu zohráva spôsob myslenia pri nerozhodnosti?*). Zdá sa, že nerozhodnosť nepramení z nedostatku rozumových schopností, ale skôr z neochoty či neschopnosti riešiť problém. „...nerozhodnosť je predikovaná tendenciou ku kognitívnemu zlyhaniu, ktorá sa prejavuje ako nedostatočné sústredenie sa na problémovú situáciu tak v motivačnej, ako i v myšlienkovvej rovine. Podobne je v negatívnom smere prepojená s tendenciou spontánne sa zaoberať určitým problémom a pritom účinne organizovať dostupné informácie ... domnievame sa, že nerozhodnosť nepramení z obmedzených rozumových schopností, ale skôr z neochoty či neschopnosti sústredene sa ponoriť do riešenia problémovej situácie“ (str. 43). Dostupné zistenia sú však nesúhlasné (napríklad v otázke dĺžky rozhodovacieho procesu nerozhodných), čo vytvára hypotézu o tom, že vzťah medzi nerozhodnosťou a kognitívnym výkonom môže byť regulovaný ďalšími faktormi.

Štvrtá kapitola (*Akú úlohu zohrávajú emócie pri nerozhodnosti?*) sa zaoberá reflexiou emocionálnych faktorov, ktoré môžu mať pozitívny, ako aj negatívny dopad na proces rozhodovania, špecificky úlohou intolerancie neistoty a ľutovaním uskutočneného rozhodnutia. V neposlednom rade autorka zaradila do publikácie osobnostné faktory (5. kapitola – *Akú úlohu zohrávajú charakteristiky osobnosti pri nerozhodnosti?*). Napríklad z osobnostných črt Big Five sa ako významné ukázali všetky črty okrem prívetivosti. Okrem tohto prístupu sa za významné uvádzajú aj úzkostlivosť, perfekcionizmus, impulzivita či prokrastinácia. Práve prokrastinácia je spracovaná aj z pohľadu akademickej prokrastinácie, čo môže byť prínosné najmä pre vysokoškolských pedagógov a vysokoškolských študentov na získanie väčšieho pochopenia procesov, ktoré sa odohrávajú počas ich štúdia či kariérneho rozhodovania. Okrem spomínaných faktorov sa najdôležitejším aspektom nerozhodnosti zdá byť samotný vzťah k sebe samému a vlastný sebaobraz: „Osoba, podceňujúca hodnotu vlastného ja, náchylná na zvýšenú sebakritiku, prežívajúca negatívne emócie a distres, nepovažuje seba za primerane kompetentnú na uskutočnenie rozhodnutí. Zodpovednosť za životné udalosti, teda i za rozhodnutia/nerozhodnutia, prisudzuje externým činiteľom a neangažuje sa primerane do rozhodovacieho procesu“ (str. 81), o čom autorka pojednáva v 6. kapitole (*Akú úlohu zohráva vzťah k sebe pri nerozhodnosti*).

Takmer v závere (7. kapitola – *Môže byť nerozhodnosť spojená so psychopatológiou?*) autorka nezabúda ani na možné súvislosti nerozhodnosti s patológiou, pričom konkrétne sa zameriava na vysvetlenie úlohy prejavov nerozhodnosti pri obsedantno-kompulzívnej poruche, patologickom zhromažďovaní vecí či pri prežívaní depresívnych symptómov. V úplnom závere (8. kapitola – *Záverčné úvahy o nerozhodnosti*) sa prejavuje monografistkina systematickosť, kde sú všetky zistené koreláty nerozhodnosti uvádzané v prehľadnej tabuľke, čo čitateľovi umožňuje vytvoriť si rýchly prehľad toho, s čím môže naša nerozhodnosť súvisieť.

Vedecká monografia *Som nerozhodný (alebo nie?)*. *Psychologické pohľady na neschopnosť rozhodnúť sa* je pomerne útlou, no informáciami bohatou knihou, prinášajúcou dôležitý ponor do problematiky nerozhodnosti ako aj bližšie pochopenie rôznorodých aspektov, s ktorými nerozhodnosť súvisí. Ponúka tak reálny obraz o tom, že byť alebo nebyť nerozhodný závisí od komplexnosti mnohých faktorov. Kniha zároveň poukazuje na dôležitosť ďalšieho výskumu v tejto oblasti. Tým sa stáva vhodnou a užitočnou najmä odbornej verejnosti, študentom psychológie a príbuzných odborov.

P o z n á m k y

[1] IZSÓF JURÁSOVÁ, K. - ŠPAJDEL, M.: The role of regret in rational decision making. In: *Studia Psychologica*, vol. 53, 2011, no. 2. pp. 169-174.

[2] IZSÓF JURÁSOVÁ, K. - BIELA, A. - ŠPAJDEL, M.: Impact of emotional valence and different source problem conditions on the resolution of analogical target problems . In: *Studia Psychologica*, vol. 52, 2014, no. 2. pp. 99-107.

Mgr. Veronika Kohútová, PhD.

Katedra psychológie

Filozofická fakulta

Trnavská univerzita v Trnave

Hornopotočná 23

918 43 Trnava

e-mail: veronika.kohutova@truni.sk

ORCID: 0000-0002-9888-4275